

Література

1. Національна доктрина розвитку освіти України. — К., 2002.
2. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). — К.: Райдуга, 1991. — 61 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Волкова Н. П. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — С. 351—358.
4. Євдокимов О. В. Ефективність нових технологій організації навчання студентів // Педагогіка і психологія / Євдокимов О. В. — 1997. — № 2. — С. 161—172.
5. Шадських Ю. Г. Психологія і педагогіка: Навчальний посібник / Шадських Ю. Г. — Львів: Магнолія плюс, 2006. — С. 232—238.
6. Фібула М. М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / Фібула М. М. — К.: Видавничий центр «Академія», 2002. — С. 188—201.
7. Слєпкань З. І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі: Навч. посіб. / Слєпкань З. І. — К.: Вища шк., 2005. — 239 с.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2009

УДК 339.5

В. І. Власов

д-р екон. наук, професор,
головний науковий співробітник
(ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН)

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ У ГЛОБАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ

В статті розглянуто сучасні тенденції розвитку міжнародної торгівлі у глобальній економіці. Виокремлено основні особливості третьої хвилі глобалізації, які визначають умови здійснення світових торгових процесів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: торгівля, глобалізація, економіка, ринок.

KEY WORDS: trade, globalization, economics, market.

З давніх часів панує істини, що розвиваються і багатіють ті народи, країни і держави, які активно торгують з іншими країнами. Цільовою є необхідність проаналізувати розвиток світової торгівлі протягом третьої хвилі глобалізації.

На фоні узагальнення поглядів Wilson M. D., Whilmore E на процес глобалізації [1] нерівномірності розвитку регіонів нашої планети [2, 3], оцінки впливу торгівлі на економічне зростання країн [4], невирішеним є порівняння темпів зростання обсягів торгівлі країн з різним рівнем економічного розвитку.

Метою статі є намагання дати оцінку розвитку міжнародної торгівлі та її особливостей протягом третьої хвилі глобалізації.

Головною особливістю розвитку світового ринку в останні тридцять років минулого століття і на початку нинішнього є стрімке зростання обсягів торгівлі. Загальний обсяг експорту за 1970—2007 рр. зріс із 315,9 до 13833,0 млрд дол. США, або у 43,8 разу. При цьому перші десять років аналізованого періоду характеризуються надстрімким зростанням обсягів — у середньому на понад 170 млн дол. щорічно, або в цілому вони зросли у 6,4 разу. Протягом другого десятиліття середньорічне зростання зменшилося до 146 млн, протягом третього обсяги експорту зросли більше, ніж у два рази — до 294 млн, а початок третього тисячоліття, коли процеси глобалізації прискорилися, зумовив потроєння середньорічного зростання обсягів експорту — понад 1 трлн доларів за рік [5, 6].

Особливістю періоду є і те, що темпи зростання обсягів експорту країн, які розвиваються, в цілому перевищили темпи розвинутих країн — зростання відповідно у 85,6 і 36 разів, що зумовило підвищення питомої ваги цієї категорії країн у світі з 19,2 до 37,5 % при зменшенні питомої ваги розвинутих країн з 71,2 до 58,6 %. Але слід враховувати, що чисельність населення бідних країн перевищує населення розвинутих більше, ніж у 3,7 разу. Це зумовлює значну різницю в обсягах експорту на одну особу. Якщо в розвинутих країнах у 2004 році ця величина становила понад 4200 дол., то в бідних — лише близько 600 дол. США.

Другою особливістю періоду є надзвичайно стрімкий розвиток країн Азіатського континенту — насамперед Східної Азії, де пануюча роль належить Китаю. Так, якщо Азія в цілому збільшила обсяги експорту з 27,9 до 4091,4 млрд дол., або у 146,6 разу, то Східна Азія — з 14,3 до 2187,1 млрд дол., або у 152,9 разу, а Китай — з 2,3 до 1218 млрд дол., або майже у 530 разів.

Третьою особливістю періоду є падіння значення таких потужних об'єднань як ЄС-15, питома вага якого у світі зменшилася з 40,7 % у 1970 році до 30,3 % у 2007 р.; і NAFTA — з 19,2 до 13,4 %.

Четвертою особливістю є хронічне відставання найбідніших країн світу. Природно, завдяки загальносвітовому зрос-

танні обсягів торгівлі, експорт цих країн також збільшився, але лише у 14,6 разу проти 85,6 разу по всіх бідних країнах. При цьому, питома вага експорту найбідніших країн світу до світових обсягів зменшилася з 1,6 % у 1970 р. всього до 0,5 % у 2007 році, а в межах угруповання бідних країн ця величина відповідно змінилася з 8,2 до 1,4 %.

Подібні тенденції зберігаються й у сфері імпорту товарів. Але слід зазначити деякі відмінності. *По-перше*, імпорт розвинутих країн протягом всього періоду, що аналізується, перевищував їх експорт. І це перевищення має чітку тенденцію до зростання — 11,2 млрд дол. у 1970 році, 143,4 у 1980 році, 381 — у 2000 році і 849,4 млрд у 2007 році.

По-друге, в бідних країнах абсолютно протилежна тенденція. Якщо у 1970 р. їхній імпорт, як і в розвинутих країнах, перевищував експорт (хоча і не набагато — 1,5 млрд дол.), то в 1980 році експорт вже перевищив імпорт на 101,1 млрд, у 2000 р. — на 133 млрд і у 2007 році — на 220,8 млрд дол. США.

По-третє, найбідніші країни світу хронічно імпортують товарів більше, ніж експортують. Крім того, якщо експорт цієї групи країн зріс за 37 років у 14,6 разу, то імпорт — у 69,5 разу.

П'ятою особливістю розвитку світової торгівлі є нарощування обсягів торгівлі послугами, які у 1980 році на світовому рівні складали менше однієї п'ятої загальних обсягів експорту, а у 2007 році досягли майже однієї чверті. При цьому, якщо обсяги торгівлі товарами за 1980—2007 рр. зросли у 6,3 разу, то обсяги торгівлі послугами — у 8,6 разу.

Природно, що лівова частка у торгівлі послугами припадає на розвинуті країни — понад 70 %, але існує досить чітка тенденція поступового зростання питомої ваги країн, що розвиваються, — з 18,33 % у 1980 році до 25,46 % у 2007 році.

Водночас помітна різниця між регіонами планети: зростання питомої ваги Азіатських країн при незначному країн Африки та Латинської Америки. Що стосується найбідніших країн світу, то при мізерній питомій вазі у 1980 році — 0,61 % світових обсягів через 27 років вона знизилася аж до 0,13 %.

Головна різниця в тому, що розвинуті країни експортують послуг більше, ніж імпортують, а бідні країни — навпаки. Так, якщо Азія у 1980 р. по цій групі товарів мала від'ємне сальдо 43,8 млн дол. США, то у 2007 р. воно хоча і зменшилося до 33,8 млн, але залишилося від'ємним при відповідному позитивному сальдо розвинутих країн 29,5 і 66,6 млн дол. США.

Таким чином, на арені світової торгівлі спостерігається чітка тенденція поступового зменшення питомої ваги торгівлі товарами і зростання торгівлі послугами.

Література

1. *Wilson M. D., Whilmore E.* Seed of Fire Sociol development in an Era Globalizm. — N.Y.: 2000. — P. 54—64.
2. Доклад о развитии человека за 1999 год. Глобализация с человеческим лицом: Пер. с англ. — Нью-Йорк: Оксфорд Юниверсити Пресс, 2000. — 263 с.
3. Доклад о развитии человека 2006: Пер. с англ. — М.: Весь Мир, 2006. — 424 с.
4. *Ben David D., Nordstrom H., Winters L. A.* Trade Income Disparity and Poverty. — Geneva, WTO, 2000. — 70 p.
5. *Commodity Yearbook 2003.* — New York, Geneva: UN, 2003. — V.1. — 273 p.
6. *UNCTAD Handbook of Statistics.* — New York, UN, 2008. — 467 p.

Стаття надійшла до редакції 21.05.2009

Д. В. Власов

пошукач

(ННЦ «Інститут аграрної економіки»)

ВОДНИЙ СЛІД КРАЇН З РІЗНИМ РІВНЕМ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Досліджено наявність та доступність прісної води для споживачів — населення та сільського господарства і промисловості. Проаналізовано термін «водний слід» як важливого елементу планування та контролю використання води.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: водний слід, рівень прибутку.

KEY WORDS: water trace, level of income.

У доповіді Всесвітнього економічного форуму в Давосі зазначено, що «Протягом найближчих двадцяти років вода стане головним аспектом діяльності інвесторів, тому що для багатьох країн